

Radovi

Gilberto Silva Ruiz: Savez klasa i radnički pokreti. Porfirijati; **Christian Araud:** Iskustvo »Advocacy Planninga« u Meksiku; **Gerard Pierre-Charles:** Zavisnost i industrijalizacija na Antilima i u Srednjoj Americi; **Albert Szymanski:** Međunarodne fondacije i Latinska Amerika; **Charles W. Johnson G. S.:** Političko nasilje. Odbacivanje funkcionalističke analize; **Ovidiu Badina:** Međuzavisnost između socio-profesionalnih transformacija omladine i globalnih društvenih modifikacija u perspektivi planiranog razvoja; **Oscar Uribe Villegas:** Slika »čovjeka u društvu« u sovjetskoj novelistici.

Gerard Pierre-Charles

ZAVISNOST I INDUSTRIJALIZACIJA NA ANTILIMA I U SRED. AMERICI

Razvoj industrije na Karibima i u zemljama Srednje Amerike nužno je bio pod utjecajem inozemnog kapitala i moćnih korporacija, čime su bile omogućene i druge vrste penetracije u nacionalne ekonomije i u politički život. Autor navodi primjere pojedinih zemalja, a posebno ističe neke periode u kojima je »pseudo-industrijalizacija« bila naglašena te shodno tome analizira se i problem novih načina dominacije i zavisnost u sadašnjem trenutku.

Jordan Jelić

THE POLISH SOCIOLOGICAL BULLETIN

Broj 1—2 (25-26), 1972.

Radovi

Marcin Czerwiński: Antropološki utopija; **Antonina Kłoskowska:** Varijable kulturnoga jaza, predikcija i planiranje kulturnoga razvitka; **Stefan Nowak:** Uloga i ograničenja funkcionalnog pristupa u postavljanju teorija stavova; **Andrzej Siciński:** Optimizam protiv pesimizma (Provizorni koncepti i njihove posljedice za istraživanje budućnosti); **Barbara Szacka:** Dva vida usmjerenosti prema prošlosti; **Bogna Wci-**

órka: Neurozitet i prilagodba varšavskih studenata (Nov način primjene ukrštenih panel-korelacionih tehnika); **Zbigniew Zaborowski:** Teorija emocionalne ravnoteže i interpersonalni odnosi; **Antoni Sulek:** Ograničenja eksperimenta u makro- i mikro-sociologiji; **Jan Turowski:** Diferencijacija i promjene u poljskoj obitelji i teorija nuklearne obitelji.

Prikazi i recenzije

Barbara Szacka

DVA VIDA USMJERENOSTI PREMA PROŠLOSTI

Ovaj rad izdvojili smo zbog toga, jer autor u njemu pokreće izvjesna bitna teorijsko-metodološka pitanja odnosa čovjeka prema temporalnoj društvenoj dimenziji, konkretno, orijentaciji prema prošlosti. Prema tome, obrađuje pitanja koja ulaze u područje društvene svijesti. Prije nego ga prikazemo dužni smo reći da je on objavljen u ovom poljskom sociološkom polugodišnjaku za 1972, ali koji je izašao tek 1974.

Pripominjući ponajprije da u posljednje vrijeme raste broj istraživanja percepcije temporalne društvene dimenzije ili vremenske orijentacije društvene svijesti (intelektualne usmjerenosti prema prošlosti, sadašnjosti ili budućnosti), Barbara Szacka situra ova ispitivanja u okvir teorije društvenih klasa i socijalnih pokreta. Navodi dva često zamjenjivana, a u biti različita značenja usmjerenosti prema prošlosti: »tradicionalizam« (»očuvanje ostataka prošlosti«) i »arhaizam« (propagiranje originalnih društvenih modela stvorenih u prošlosti »koji nemaju utemeljenja u suvremenom životu datoga društva«), kako bi naglasila važnost problema orijentacije suvremene poljske inteligencije prema temporalnoj društvenoj dimenziji koja je zanima. Osim toga, smatra da se u istraživanju koje se provodi na intelektualcima (pripadnici ove društvene grupe često ne samo da se doživljavaju tvorcima svijeta nego se bitno međusobno razlikuju po odgovornosti za obavljanje vlastite uloge u društvenom životu) postoji mogućnost da rezultati pridonesu izradi tipologije stavova prema prošlosti.

Definirajući inteligenciju kao »ljude sa sveučilišnim obrazovanjem« (što je oč-

gledno nedostatan kriterij, op. A. P.) autorica se poslužila rezultatima ispitivanja provedenog poštanskom anketom godine 1965. na pet profesionalnih grupa (inženjeri, liječnici, pravnici, ekonomisti i profesori). Bit ovoga eksploratornoga istraživanja jest uloga koncepta prošlosti u suvremenoj društvenoj svijesti. Konkretni problemi jesu: predmet i uloga poljske nacionalne tradicije u suvremenoj društvenoj svijesti, te stavovi prema prošlosti kao kategoriji vremena. Našom terminologijom mogli bismo, dakle, reći da je u pitanju analiza temporalne i vrijednosne dimenzije društvene svijesti suvremene poljske inteligencije.

Na temelju rezultata (odazvalo se 26% ispitanika) B. Szaka razlikuje slijedeća dva oblika usmjerenosti prema prošlosti: *bijeg u prošlost* povezan sa religijom koja je već sama po sebi oblik bijega i *povijesnu usmjerenost prema prošlosti*, koja se — vezana s nacijom — može javljati u obliku tendencije idealiziranja nacionalne prošlosti. Oba ova oblika ona nalazi kod suvremene poljske inteligencije, s time što se drugi javlja u dva aspekta. Unutrašnja diferencijacija ove usmjerenosti na prošlost javlja se, prvo, u postojanju pozitivne korelacije obih s jakim religioznim uvjerenjima i akti-

vnim ateizmom, te drugo, u izboru elemenata tradicije koji se ideološki razlikuju.

Stavljajući dobivene rezultate u širi teorijski kontekst autorica postulira: (a) za izradu tipologije usmjerenosti prema prošlosti nužan je diferencirani pristup konceptu vremena; (b) sankcioniranje uloge prošlosti u suvremenim društvima vezuje se uz koncept vremena kao kontinuuma; (c) shvaćanje vremena kao opozicije, vremena što je vezano uz mitsko doba, gdje je prekinut kontinuitet između prošlosti i sadašnjosti, u suvremenim društvima ukazuje na izvjestan oblik negacije sadašnjosti, društvene zbilje; (d) obje vrijednosne orijentacije prema prošlosti mogu biti vezane sa različitim vizijama prošlosti, ali njihov sadržaj uvijek ovisi o načinu doživljavanja sadašnjosti; i (e) u analizi usmjerenosti na prošlost povezane s konceptom kontinuiteta vremena uvijek treba uvažavati onu grupu čiji način društvenoga života predstavlja temelj kontinuuma, iako grupna razina može, prelijevajući se na globalnu razinu, prerasti u univerzalnu vrijednost.

Antun Petak